

BEZPEČNOSTNÍ RIZIKA ČESKÉ REPUBLIKY VE SVĚTLE VÝVOJE ARABSKÉHO SVĚTA

Blaha Jaroslav *

ABSTRAKT:

Posledních několik desetiletí v důsledku překotného vývoje komunikačních a informačních prostředků zcela odstranilo fenomén vzdálenosti. Je zřejmé, že současná situace v arabském světě dříve nebo později ovlivní i situaci České republiky. Žádný stát, žádný národ nemá v tomto nejistém světě svůj vlastní píseček, na kterém by si mohl, oddělen od ostatního světa zdánlivě neproniknutelnou zdí svých nereálných představ, stavě své vlastní bábovičky.

Klíčová slova:

bezpečnostní riziko, bezpečnostní politika státu, krizová oblast,

ABSTRAKT:

As a result of rapid development of communication and information technology, the last few decades completely eliminated the phenomenon of distance. It is obvious that the current situation in the Arab world sooner or later will have an impact on the situation in the Czech Republic. In this uncertain world, no other country and no other nation has its own 'sandpit' where they would be able to run their own show separated by a seemingly impenetrable wall of their unreal imaginations.

Key words:

security risks, national security policy, crisis area,

ÚVODEM

Vztahy mezi Evropou a subsaharskou Afrikou mají dlouhou historii. Uzavřením Římské smlouvy v roce 1957 byly bývalé kolonie a zámořská území některých členských států EHS přidruženy ke Společenství. Dekolonizace, která začala v šedesátých letech, pak tento typ přidružení změnila na přidružení svrchovaným státům.

---

* Jaroslav BLAHA, doc. Ing. CSc., Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. Praha blaha.jaroslav@cmail.cz, mobil: +420 724 219 044

Žádný z režimů, ať stávající autoritářský nebo nově vzniklý zdánlivě demokratický nedokáže v krátké době splnit sny současných rebelů. Vleklé nepokoje ještě zhorší bídu a hlad. Lze s dostatečnou mírou pravděpodobnosti předpokládat, že spolu s exulanty, kteří mají "jen" hlad, budou do Evropy, České či Slovenské republiky přicházet i extremisté a kriminální živly. Nepokoje, fanatismus a násilí se zvolna rozšíří do Evropy. Důsledkem může být návrat krize, snížení životní úrovně obyvatel evropských států. Zřejmě nepůjde jen o krizi hospodářskou, ale také sociální a bezpečnostní.

Takto lze, s dostatečnou mírou přesnosti, charakterizovat a vymezit v prvních měsících roku 2011 vstupní podmínky pro posuzování a hodnocení vlivu současné napjaté situace v arabském světě na Evropu.

1 POSUZOVÁNÍ SOUČASNÉ BEZPEČNOSTNÍ SITUACE V EVROPĚ

Současnou bezpečnostní situaci v Evropě je třeba vidět, posuzovat a předvídat ve dvou, prakticky neoddelitelných, na sobě závislých a vzájemně se ovlivňujících rozměrech.

1.1 HLEDISKO GLOBÁLNÍ - CELOSVĚTOVÉ

Prvním hlediskem je dimenze globální, posuzující současný stav a možnosti jeho budoucího vývoje. Bere ohled na třetí plochy, definované čarami dotyku mezi kulturním komplexem, ve kterém žijeme a který bychom mohli nazvat nejspíš Euroamerickým, s kulturními komplexy, založenými na jiné filozofii, jiné hierarchii hodnot a řazení priorit, jiném historickém vývoji.

Základem Euroamerického komplexu a jeho významnou odlišností od komplexů jiných je kulturní dědictví křesťanského světa. Přitom vůbec nezáleží na intenzitě a zaujetí náboženských přístupů nebo naopak na míře ateismu jako státní doktríny v tom kterém regionu, státě či etnické oblasti. Rozhodujícím momentem pro příslušnost ke komplexu je společná křesťanská minulost, která národy a etnické skupiny, žijící v Euroamerickém prostoru, determinuje jednotným pohledem na svět a týmž kodexem mravnosti, užitým při vytváření existenčních hodnot jedince i společnosti v dané oblasti.

Přitom se tento náš křesťanský definovaný svět uvnitř dělí na subkomplex západoevropský, vycházející z tradic současného anebo historického katolictví a protestantství a subkomplex východní, opírající se o tradici ortodoxní církve východní, pravoslavné.

Navenek Euroamerický komplex sousedí, dotýká se a na jižní a jihovýchodní hranici i prolíná s komplexem kultury islámské. Třetí a rovněž zcela odlišná kulturní entita, definovaná jako kultura staročínských filozofií, naráží na naše představy o uspořádání světa jak na Dálném východě, přes asijskou část Ruska, tak i ze Západu přes pacifické pobřeží Severní Ameriky. Ostrovní postbudhistická kultura dnešního Japonska doplňuje současnou čtveřici pretendentů, kterým historická skutečnost rozdala karty k sehrání partie o příští podobu tohoto světa.

Kultura hinduistická, pátý relevantní účastník světového dění, je v současnosti natolik soustředěna na vlastní problémy, že na hranicích jejich mocenských ambicí s výjimkou regionálních střetů s Islámem by v dohledné době nemělo dojít k jiskření,

kteřé by ohrozilo světový vývoj v jeho globálním rozměru.

„Islám má krvavé hranice,“ napsal Huntington v roce 1993 v článku „Střet civilizací?“ pro časopis *Foreign Affairs*. Argumentoval tím, že „bojová linie budoucnosti“ se povine „rozpornými stránkami civilizací“. Platnost Huntingtonovy teze potvrzují i průzkumy veřejného mínění: dlouhodobě ukazují na klesající tendenci oblíbenosti „Ameriky“, dokonce i v těch muslimských zemích, jež jí byly dříve nakloněny. Což analogicky to platí i o jiných západních (západoevropských) zemích: fenomén „muslimské zuřivosti“ není namířen jen proti Spojeným státům.¹

1.2 HLEDISKO VNITROEVROPSKÉ

Vnitroeuropecký aspekt bezpečnostní situace je druhým rozměrem jejího hodnocení. Je určován úsilím evropské politiky o překlenutí příčin a následků možných konfliktů na tektonické zlomové čáře, oddělující kulturní subkomplex západoeuropecký od subkomplexu, vybudovaného na dědictví někdejší Byzantské říše. Na jižním křídle této hranice dlouhodobě přetrvávají spory mezi původem římskokatolickým Chorvatskem a pravoslavným Srbskem. Peripetie jejich intenzity jsou rozkolísány přítomností islámských enkláv jako společného nepřitele obou válčících etnik. Jejich prostřednictvím hrozí nebezpečí válečného vzplanutí na samém jižním křídle zlomové čáry, tj. v Kosovu, Makedonii a Albánii.

Sledujeme-li rozmezí mezi původním západním křesťanstvím a ortodoxním byzantinismem směrem k severu, narazíme na kritický zlom mezi katolickou haličskou Ukrajinou na západ a pravoslavnou Ukrajinou na východ od Dněstru. Je příznačné, že výrazně zesílený tlak, směřující k obnovení někdejšího sovětského impéria sice pod jinou hlavičkou, ale ve stejných proporcích, se nedotýká západokulturního Pobaltí. I situace na Ukrajině tomu odpovídá: Ruský tlak jí hrozí rozlomit podle zmíněné dělící čáry mezi Ukrajinci západokřesťanskými a východokřesťanskými.

Evropa si ovšem musí uvědomit, že konfrontována na jihu s nebezpečně silícím a k militantnímu pojetí tendujícím Islámem a na východě se stejně dravým světem staročinských filosofii, nemůže v žádném případě riskovat konflikt uvnitř svého společenství.

2 RIZIKA OHROŽENÍ BEZPEČNOSTI V EVROPĚ

„Chlebovou intifádu“ v Tunisku i v Egyptě nevyvolal nikdo zvnějšku. Byly to

---

¹ Podle profesora sociologie na Harvardské univerzitě Samuela HUNGTINGTONA, který problematiku současného světa rozpracovává a prognózuje z tohoto hlediska, podobají se čáry dotyku odlišných kulturních komplexů tektonickým zlomovým čarám v zemské kůře.

Stejně jako tyto v geologické dimenzi i ony v oblasti lidských vztahů jsou již svou prostou přirozeností determinovány ke vzniku společenských změn a vulkanických erupcí. Huntington tvrdí, že po rozpadu Sovětského impéria tento svět přestal být místem střetu ideologií a stal se dějištěm potenciálního a nevyhnutelného střetnutí kultur.

Současná nadvláda Evropy a Ameriky, která v duchu svých představ a ke své podobě vytvořila prakticky všechny mezinárodní instituce a vnutila je v době jejich vzniku ještě politicky a ekonomicky irelevantním představitelům ostatních kultur, je časově omezena okamžikem jejich mocenské dospělosti.

domácí protesty proti režimům neschopným nabídnout životní perspektivu tisícům nezaměstnaných mladých lidí. Nespojuje je žádná konkrétní ideologie, nýbrž odpor proti zkorumpované moci.

2.1 NEJBLIŽŠÍ BUDOUCNOST ARABSKÝCH DIKTÁTORSKÝCH REŽIMŮ

Hned v prvních dnech roku 2011 bylo možné si položit otázku co čeká Blízký východ, oblast jižního Středomoří a severoafrické státy. Možnost předvídat vývoj v mezinárodní politice je sice velmi obtížné, nicméně tato oblast se stává jedním z hlavních zdrojů napětí. S dostatečnou mírou pravděpodobnosti lze konstatovat, že jedním z velkých problémů arabského světa je narůstající nespokojenost obyvatelstva s vládnoucími režimy v těchto zemích.

Vážným problémem jsou často zfalšované výsledky voleb. Mnohé z vlád v arabském světě jsou zkorumpované, nekompetentní, založené na vysoké míře byrokracie. Typické jsou tvrdé represivní zákroky vůči jejím odpůrcům. Důsledkem je skutečnost, že mnohé arabské země, zejména pokud nevlastní bohaté přírodní zdroje, ekonomicky silně zaostávají. Důsledkem je vysoká míra nespokojenosti a odporu především mladé generace, která, s rozvojem sdělovacích prostředků, má dobrou představu o tom, jak vypadá život jinde. Míru frustrace trvale zvyšuje i nedostatek pracovních příležitostí a narůstající míra nesvobody.

Protesty mají však mnohem širší rámec. Staly se prověrkou odolnosti režimů a schopnosti jejich vůdců vládnout a usměrňovat vývoj společnosti. Z intenzity pouličních bouří lze odvodit rozsah společenských problémů v dané zemi, stupeň vývoje společnosti a její schopnost artikulovat své požadavky (teprve příští měsíce tak ukážou, zda ze sebe Egyptané nečinili „občany“ jen na 18 dní trvání veřejného odporu proti Mubárákovu režimu). Protesty byly často první zkušeností široké veřejnosti s vyjádřením svých názorů a požadavků a pomohly redefinovat hranice toho, čeho je ještě možné demonstracemi a veřejnou kritikou dosáhnout. V neposlední řadě pak šlo o poznání svobody a její ceny.

Na druhé straně se nedá se obecně říci, že protesty se týkají primárně financí, či mocenského postavení. Protestuje se jak v zemích chudých (Jemen), tak bohatých (Bahrajn). Volání demonstrantů po „důstojnosti“ občanů není jen prázdnou frází. Populační růst a stoupající ceny potravin jsou nepochybně jednou z důležitých příčin současného neklidu na Blízkém východě, avšak nikoli v tou hlavní. Nejde tedy o pouhé hladové bouře.

Je také dobré zdůraznit, že se nejedná o žádné „islámské revoluce“. Islamisté se protestů sice často zúčastňují, ale nevedou je. Nejedná se ani o sektářské vyřizování účtů. Protesty mají potenciál přerůst v náboženské střety zatím pouze v Bahrajnu a případně i v Sýrii. V Bahrajnu sunnitská rodina vládne většinově šíitské populaci. V Sýrii je vládnoucí rodina alawitská², kdežto populace je převážně sunnitská. Nikde na Blízkém východě se však dnes nenachází radikálně sekularizující a prozápadní režim, jaký byl v Íránu před svržením šáha. Šáhův režim se snažil náboženství upřít místo, které ve společnosti mělo. O to větší byl následný revoluční výbuch. V případě Tu-

---

² alawité jsou islámská sekta mající blízko k šíitům

niska a Egypta něco takového platilo spíše okrajově.

Lednové události v Tunisu, kdy sebevražda jednoho mladého muže přerostla v dramatické nepokoje, naznačily, že arabské autoritativní diktátorské režimy nejsou často tak pevné, jak navenek vypadají. V krátké době tří čtyř měsíců revoluční vlna zaplavila většinu států severní Afriky. Lze jen s velkými obtížemi hledat odpověď na otázku, co přijde po nich.

V polovině února 2011, zasáhly protesty Alžírsko, Bahrajn, Egypt, Jordánsko, Kuvajt, Libyi, Mauretánii, Maroko, Palestinu, Súdán, Sýrii, Tunisko, Jemen, Irák a Írán, přičemž v případě Egypta, Tuniska a patrně Bahrajnu lze hovořit v pravém slova smyslu o revoluci. Geograficky se dá mluvit o celém Blízkém východě včetně severní Afriky. Masové protesty probíhají i v Libanonu, ale souvisejí s tamní vládní krizí a nikoliv v současnou regionální dynamikou.

Režimy v Alžírsku, Bahrajnu, Egyptě, Jordánsku, Libyi, Maroku, Tunisku a Jemenu reagovaly na nepokoje dílčími nebo komplexnějšími ústupky, v Kuvajtu, Sýrii a Iráku šlo dokonce o ústupky preventivní, které režim přijal ještě dříve, než protesty zasáhly i tyto tři země. V některých zemích se podařilo potlačit protesty zcela (Súdán, Sýrie), jinde jen částečně (Alžírsko, Jemen).

Neúspěšné byly doposud protesty v Kuvajtu, Súdánu, Sýrii, Íránu, Iráku a Palestině, což ovšem s výjimkou Súdánu a Sýrie nezabránilo jejich pokračování. Nepokoje nadále pokračují i v Alžírsku, Bahrajnu, Egyptě, Tunisku, Jordánsku a Jemenu.

Do ulic vyšly nižší i střední třídy. Většina demonstrantů jsou mladí muži, ale není to vždy a všude pravidlem. Do protestů se zapojila všechna tři hlavní etnika v oblasti - Arabové, Berbeři a Peršané. Podílejí se na nich sunnitě i šíité nejrůznějších odnoží a madhabů (škol islámského práva) a v Egyptě také příslušníci koptské menšiny. Zakotvení protestů pouze na jedné sociální, věkové, geografické, etnické či náboženské bázi proto neplatí.

2.2 ODRAZ VÝVOJE SEVEROAFRICKÝCH RIZIK V EVROPĚ

Ohniska napětí a nepokojů často spojených s krveprolitím přeskakují z jedné arabské země na druhou. Arabský svět se bouří. Vlna protestů v severní Africe a na Blízkém východě zastihla evropskou unii zcela nepřipravenou. Některé politiky a zastánce občanských svobod naplňuje revoluční vlna v arabském světě nadšením. Uvažují, že s blízko východními tyrany zmizí i spousta předsudků a Západ pozitivně změní pohled na islám.

Při pohledu na demonstranty, kteří v ulicích arabských měst volají po sociální spravedlnosti a svobodě, lze jen tiše doufat, že se arabské země vydají cestou postupné demokracie. Je ale otázkou, zda to bude demokracie euroamerického typu.

V arabském světě, si jednotlivci po celá tisíciletí nebyli nikdy rovni, ať už se to týká práv, či společenské struktury. Vždy v něm existovala nějaká klanová, profesní, náboženská nebo národnostní hierarchie.³ Lze se domnívat, že toto rozlišení bude jednou z významných překážek nastolení demokracie, která předpokládá rovnost všech, bez ohledu na letité rozdíly.

Všichni Evropané ale nadšení nejsou. Jedním z hlavních důvodů strachu a obav je skutečnost, že celá emigrační politika Evropské unie se opírá o spolupráci s diktatu-

³ Essam HAFUODH. Demokracie po arabsku. In: Hospodářské noviny 12. 4. 2011, s. 10.

rami států jižního Středomoří. Pokud padnou, může to pro Evropu znamenat katastrofu. Už nyní vede nestabilita ve státech severní Afriky k tomu, že mnoho lidí hledá útočiště v Evropě. Jak bude jejich počet narůstat, bude muset Evropa hledat způsoby, jak se se vzniklou skutečností vyrovnat.

Nápor na sociální systémy si lze jen těžko představit a předem vymezit. Po celé desítky let zastírané a přehlížené multikulturní problémy, se budou násobit rozrůstat geometrickou řadou.

Už jen při rámcovém prohlížení historických dokumentů lze zjistit, že Evropané, kteří tolik zdůrazňují potřebu morálky a etiky v politice prodávali zbraně největším severoafrickým a blízko východním autokratům. Jak se v řadě zemí tohoto regionu začíná stupňovat odpor vůči stávajícím diktátorům, musí se Unie připravit na novou éru. V současnosti jen těžko lze předpokládat, jaké režimy nakonec v arabských zemích vzniknou. Co lze ale s vysokou mírou pravděpodobnosti tvrdit, je skutečnost, že tento proces bude trvat řadu let a bude provázen výraznou nestabilitou.

Období nerozhodnosti a přešlapování namísto by nemělo trvat dlouho. Aktivity v jižní části Středomoří a na severním pobřeží Afriky mohou významným způsobem ovlivnit vlastní bezpečnost Unie. Do států tohoto regionu se v minulosti z různých unijních programů investovalo obrovské množství finančních prostředků a politického kapitálu ve snaze vytvořit na jižních hranicích Unie "kruh přátel".⁴

Evropská unie pak patrně rozšíří své sankce uvalené na Kaddáfího režim, ale o opravdu bolestná kousavá opatření nepůjde. K tomu jsou členské země příliš zahleděné do svých individuálních zájmů. Jak se názorně ukázalo, Francie, ve snaze vykoupit se ze své tuniské a egyptské zahraničněpolitické ostudy, jako první země EU oficiálně uznala představitele libyjského povstaleckého hnutí. Jenže zároveň také jako jediná; ostatní členské státy buď mlčely, nebo podobně jako Česko řekly, že se k uznání nepřidají. Případně, např. Portugalsko a Řecko jednaly s emisary, které do Evropy naopak vyslal plukovník Kaddáfí.

Nechť NATO k vojenské akci je pochopitelná v tom smyslu, že v Libyi by se takový zásah mohl nakonec i zvrhnout ve válku libyjských rebelů, podněcovaných džihádisty, s aliancí. Což o to více zodpovědnosti tentokrát přesouvá na evropské členy NATO. V této souvislosti je (na rozdíl od nechuť k přímé intervenci) už o dost méně ospravedlnitelné, že se v alianční debatě o možném zřízení bezletové zóny co nejsilněji akcentují a zveličují možná rizika takového opatření. A když ti samí evropští politici a diplomaté, kteří dosud americkému prezidentovi vyčítali defenzivní zahraniční politiku, která podle nich poškozovala pozici celého západního světa, jsou najednou rádi za to, že se USA drží zpátky.

Evropa se bude muset vyrovnávat s následky těchto změn. Klíčovým a nejvíce nepříjemným problémem bude zřejmě nárůst emigrace obyvatel států v současnosti

---

⁴ V rámci programu MEDA poskytla EU zemím Středomoří v období 2000 - 2006 finanční pomoc ve výši 5,3 miliard EUR.

Rožpočet Evropského rozvojového fondu, z něhož se financovaly programy AKT, činil v období let 2000 - 2006 13,5 miliardy EUR. K tomu je nutno připočíst 9,5 miliardy EUR, které zbyly z dřívějších fondu, a 1,7 miliardy EUR zapůjčených Evropskou investiční bankou.

Dohoda z Cotonou podepsaná v hlavním městě Beninu v červnu 2000 zahájila novou etapu rozvojové politiky EU. Dohoda mezi Evropskou unií a africkými, karibskými a tichomořskými zeměmi (zeměmi AKT) byla nejmambicióznější a nejrozsáhlejší dohodou, které bylo kdy dosaženo mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Navázala na Loméskou úmluvu, která byla podepsána v roce 1975 v hlavním městě Toga a poté byla pravidelně obnovována.

zmítaných nepokoji, občanskou válkou v jižním Středomoří a severní Africe. Řadu let spoléhala Evropa, a zejména její jižní státy na spolupráci s Libyí, která je dlouhodobě hlavní tranzitní zemí uprchlíků z Afriky. Různé evropské organizace prosazující ochranu lidských práv opakovaně upozorňovaly a upozorňují na špatné zacházení s uprchlíky ze strany libyjských úřadů. Vzhledem k tomu, že problém nelegální emigrace je pro Evropu velmi citlivým, nebylo pro Kaddáfího vůbec obtížné Evropu a její jižní státy doslova vydírat. Často hrozil masovou emigrací z Afriky, pokud Evropská unie Libyi finančně nebude přispívat.

Dalším problémem Evropy je její energetická závislost na neklidném regionu. Krátkodobý výpadek ropy z Libye by asi bylo možné nahradit ze zdrojů Saúdské Arábie. Pokud se ale vyhrotí situace mezi šíitskou většinou a vládní sunnitskou menšinou v Bahrajnu, nepokoje se mohou přenést i do Saúdské Arábie.⁵ Následná vysoká cena ropy potom určitě zbrzdí evropské ekonomiky, které se vzpamatovávají z poslední hospodářské krize.

Komplikací může být také situace Alžírsko, které je jedním z největších dodavatelů zemního plynu do Evropy. Unie si od investic do alžírského plynovodu slíbila oslabení závislosti na ruském Gaspromu, který je samozřejmě ochoten posílit dávky plynu do Evropa. Při vysoké ceně ropy a nejistotě severoafrických zdrojů nezbude nic jiného, než tuto nabídku přijmout.

Nestabilita v arabských zemích představuje ještě další hrozbu – jaderné zbrojení. Nově vzniklé režimy v zemích tohoto regionu budou potřebovat posílit své postavení jak vůči USA a Izraeli, tak zejména vůči svým regionálním konkurentům. V tomto případě může iránský jaderný program posloužit jako určitá inspirace. Irák nebo Egypt se tak mohou brzy vydat touto cestou.

2.3 PRVNÍ REAKCE EVROPSKÉ UNIE

Evropská komise a nejvyšší představitelka EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku Catherine Ashtonová předložily 8. března 2011 sdělení o partnerství s jižním Středomořím pro demokracii a společnou prosperitu. Tato strategie vyjadřuje, co může Evropa udělat na podporu významných změn ve svém jižním sousedství, a je příspěvkem k mimořádnému zasedání Evropské rady, které se uskutečnilo 11. března 2011.⁶

„Historické změny, které se právě uskutečňují v jižním Středomoří, přinášejí naději na větší svobodu, demokracii a lepší život pro lidi žijící v této oblasti. Je naší povinností tuto transformaci podpořit,“ řekl předseda Komise José Manuel Barroso. „Evropská unie je odhodlána k zásadním krokům ve vztazích se svými sousedy, kteří jsou ochotni nastoupit cestu politických a hospodářských reforem. Obavy z neznámé budoucnosti nám nezabrání, abychom podpořili změny probíhající právě teď. Jde o historickou příležitost, kterou nesmíme promarnit,“ dodal.

„Evropská unie má zkušenosti i nástroje k tomu, aby mohla pomoci zemím v tomto regionu na cestě k opravdové demokracii,“ uvedla **Catherine Ashtonová**. „Dnes jsme se dohodli na komplexní nabídce praktických opatření, která poskytnou

⁵ Báhrajnci žádají rezignaci krále Hamada bin Ísy Chalífi. Mnozí chtějí odchod celé jeho sunnitské dynastie, která zemi vládne od konce 18. století. Báhrajnci vyznávají šíitský islám a stěžují si na silný útlak.

⁶ http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/speeches_statements/2011/03/20110308_speeches_1_en.htm

základ pro tento proces transformace a podpoří jej. Těším se, až vedoucí představitelé EU na pátečním summitu vyjádří podporu těmto opatřením. Úkolem EU není nalézt a vnutit řešení – tato revoluce je v rukou lidí žijících v dané oblasti. Je na nich, aby rozhodli, jak chtějí být vedeni a o jakou pomoc požádají. Evropa je připravena učinit vše, co bude v jejich možnostech.“

Partnerství pro demokracii a prosperitu by mělo stát na třech hlavních pilířích, kterými jsou:

1. cílená podpora demokratické transformace a budování institucí se zaměřením na ústavní a soudní reformy a na boj proti korupci;
2. úzká spolupráce s lidmi se zvláštním důrazem na podporu občanské společnosti a větší možnosti pro mezilidské vztahy, a to zvláště mezi mladými lidmi;
3. stimulace hospodářského růstu, rozvoje a tvorby pracovních míst, a to zejména podporou malých a středních podniků. Komise se v této souvislosti opět zaměří na rozsáhlé programy podpory, které v současné době odpovídají 4 miliardám EUR v podobě grantů, jež jsou našim jižním sousedům v období let 2011–2013 k dispozici.

Hlavní starostí Unie bylo a je reagovat na bezprostřední problémy, jež v jejím jižním sousedství vznikají, a zejména na lidské utrpení a problematiku migrace. Komise již poskytla 30 milionů EUR, aby uspokojila nejnaléhavější humanitární potřeby lidí, kteří opustili své domovy. Zmobilizovala také své nástroje na podporu Itálie, a v případě potřeby i dalších členských států, pokud by došlo k masovému přílivu migrantů. Tento krok zahrnuje operativní opatření, jako je společná operace Frontex s názvem HERMES 2011, a bude-li potřeba i finanční pomoc. Pokud jde o Tunisko, byl připraven další balíček pomoci EU v hodnotě 17 milionů EUR na bezprostřední podporu demokratické transformace a pomoc chudým oblastem. Přišel čas představit nástroje k dosažení našich dlouhodobějších cílů, kterými jsou demokracie, právní stát a růst podporující sociální začlenění.

Pro realizaci tohoto partnerství Komise navrhuje sledovat diferencovaný motivační přístup (ve smyslu „více za více“), kdy země, které v reformách postoupily nejdál a nejrychleji, mohou počítat s větší podporou EU.

V systému aplikace demokratických principů Evropy a v tomto smyslu i v obranných funkcích NATO, dlouhodobě přetrvávají a nejsou řešeny některé vnitrostátní problémy. Za určitých okolností mohou tyto problémy ovlivnit zahraniční politiku státu. Možnosti vzniku takové situace už dnes nasvědčují okolnosti, se kterými se v některých demokratických státech můžeme setkat.

Je to např. boj s mafií, korupce státních veřejných zastupitelstev v Itálii, nebo průnik organizovaného zločinu do státní a místní správy na francouzské riviére, následovaný faktickým ovládnutím celého regionu. Jsou to nekončící problémy Anglie a Severního Irska, náboženské rozpory katolíků a protestantů, národnostní spory belgických Valonů a Vlámů, slovensko maďarské spory o postavení menšin na jižním Slovensku.

Je však pravděpodobné, že i bez těchto aktivit by při současném nárůstu organizovaného zločinu některé evropské demokratické státy dříve nebo později mohly ztratit mnoho ze své připravenosti aktivně přispívat k celoevropské obraně.

3 MOŽNÁ RIZIKA ČESKÉ REPUBLIKY

Malý stát zpravidla nemá možnost spolehlivého zajištění obrany mocenskými prostředky. Hledá tak záruky v bezpečnostní integraci, která by mu umožnila získat maximum bezpečnosti s co nejmenšími náklady. To je případ i České republiky. Proto je její členství v Evropské unii a NATO naprosto legitimní a rozumné.

Nejde přitom jen o vojenskou bezpečnost v klasickém smyslu slova. V současné situaci se mezinárodní bezpečnosti týkají i rizika, která byla dosud považována za vnitřní záležitost jednotlivých států, např. mezinárodní terorismus, organizovaný zločin a ilegální migrace obyvatelstva.

Zásady pro posuzování rizik jsou vymezeny těmito základními skutečnostmi:

1. bezpečnostní rizika České republiky jsou shodná s riziky evropskými,
2. Česká republika je integrální součástí evropské obrany,

Strategickou zásadou při posuzování rizik přicházejících ze zahraničí, je jejich neoddělitelnost od vnitrostátních faktorů. Přitom je třeba zdůraznit, že uvedené premisy, tvořící principy bezpečnostní politiky státu je třeba vidět i v opačném gardu. Mají charakter rovnice a ten se nemění, ať jsou čteny zprava doleva nebo zleva doprava.

To tedy znamená, že např. první zásada ve znění „bezpečnostní rizika České republiky jsou shodná s riziky evropskými“ platí i při opačném čtení, tj. „bezpečnostní rizika evropská, jsou shodná s bezpečnostními riziky České republiky.“ Jinými slovy - každé riziko české se může stát i rizikem evropským.

Chceme-li posuzovat dosavadní vývoj v zemích arabského světa a jeho možné dopady na Českou republiku, je nutné pokusit se alespoň naznačit možné vývojové tendence. Lze konstatovat, že v některých arabských zemích se dosavadní režimy mohou, pomocí ústupků, brutality a teroru udržet. V jiných zemích mohou vzniknout nové, liberálnější nebo i demokratičtější režimy. Je nutno si uvědomit, že žádný z nich nedokáže hned a v očekávaném rozsahu splnit sny současných rebelantů o odstranění bídy a chudoby. Zklamání z přetrvávající bídy a chudoby pak zřejmě povede k značnému nárůstu migrace.

Milióny hladových a vystrašených lidí budou chtít žít bez hladu, v klidu, případně i v demokratickém prostředí teď hned. Nejlépe co nejbliže původnímu domovu. A nejbliže je Evropa. Míra pravděpodobnosti, že vlna migrantů dosáhne ve velmi krátké době i území České republiky je vysoká. Mezi imigranty mohou být teroristé, kriminálníci uprchlí z věznic a osoby, s nimiž navázaly spojení teroristické organizace, jako je Organizace Al-Káida v muslimském Maghribu (AQMI).

Za imigranty přijdou do Evropy i České republiky nepokoje, fanatismus, násilí. Za nepokoji nutně následuje snížení životné úrovně domácích obyvatel. S tím poroste nenávisť vůči přistěhovalcům, vzrůstá nebezpečí etnických konfliktů.

Strategickou zásadou při posuzování rizik přicházejících ze zahraničí, je jejich neoddělitelnost od vnitrostátních faktorů. Ve spojení s objektivní potřebou reform, které prosazuje současná vláda ČR, jejími sociálními a ekonomickými dopady⁷ na

⁷ Koncem dubna 2011 oznámil RWE Transgas, dodavatel plynu v České republice zdražení plynu až o 10 %. Na spotových trzích narostla cena plynu za první pololetí 2011 o 22 %. Avizované zdražení plynu zřejmě nebude letos poslední. Do cen zemního plynu se přestanou promítat levnější nákupy z minulého období. Naplno se projeví nárůst cen ropných produktů, který se do cen kalkuluje se šestiměsíčním zpožděním. Zdražení nezačala ani koruna, která v průběhu dubna výrazně posiluje vůči americkému dolaru.

obyvatele republiky lze vyslovit obavy, že se krize může a v mnohem tvrdší podobě, vrátit. Nejen krize hospodářská, ale také krize sociální a bezpečnostní.

Samotné posuzování rizik, stanovení jejich charakteru a stupně závažnosti proto nezávisí jenom na činnosti potenciálního nositele agresivních aktivit vůči České republice, ale i na linii zahraniční politiky České republiky, na jejich cílech a úspěších, resp. neúspěších, kterých na cestě za jejich splněním dosáhne.

Významnou oblastí rizik pro Českou republiku jsou rizika teroristických útoků. Mohou být vyvolána jak nespokojeností imigrantů z arabských zemí žijícím na našem území, tak i zahraničních teroristických skupin, které pod rouškou a "ve jménu" svého vyznání mají snahu se mstít za některé, v mnoha případech i neuvážené, výroky politiků České republiky.

Nepřekvapilo, když Václav Havel vyzval (7. 3. 2011) k vojenskému zásahu v zemi, kde vládne "šílený zločinec a vrah". Jde zřejmě o určitý Havlův zvyk z časů, kdy se postupně táhlo na Bělehrad (1999), Kábul (2001) a Bagdád (2003). Tripolis s plukovníkem Kaddáfím zřejmě chápe jako další cíl "humanitárního bombardování."

Je jen velmi obtížné věřit, že Václav Havel neslyšel slova libyjského povstalce Fatáhalláham která obletěla svět: "pokud jednotky NATO vstoupí do Libye, proměníme ji v krvavé jezero." Takové výroky mohou být potenciální roznětkou teroristických akcí na území České republiky. Oběťmi budou především obyčejní občané.

Skutečnost, že Česká republika je součástí Schengenského prostoru, který umožňuje volný pohyb osob vznik takové situace velmi usnadňuje.

Prezident Václav Klaus kritizoval existenci schengenského systému volného pohybu osob v Evropě a učinil jej spoluodpovědným za potenciální problémy s uprchlíky ze severní Afriky, kteří již v dubnu po tisících zaplavují Itálii a jih Francie. "Když EU zavede nový institut, pak by neměla myslet jen na krátkodobé efekty, ale měla by myslet i na efekty dlouhodobé."⁸

ZÁVĚREM

Národní zájmy České republiky v oblasti bezpečnosti vyžadují, aby jim byla v celé zahraniční i vnitřní politice věnována trvalá pozornost. Souběžně s tím musí být realizována i konkrétní opatření, tj. reorganizace ozbrojených sil a policie i přesto, že budou vždy vyžadovat značnou sumu neproduktivních, ale nutných nákladů.

Samotné posuzování rizik, stanovení jejich charakteru a stupně závažnosti proto nezávisí jenom na činnosti potenciálního nositele agresivních aktivit vůči České republice, ale i na linii zahraniční politiky České republiky, na jejich cílech a úspěších, resp. neúspěších, kterých na cestě za jejich splněním dosáhne.

Článek recenzoval:
prof. Ing. Josef Reitšpís, PhD.

---

⁸ Klaus se tvrdě opřel do Schengenu. Právo, 14. 4. 2011, s. 4.